

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Fővárosi Ítéltábla dr. Zétényi Zsolt ügyvéd által képviselt I.rendű felperes neve (I.rendű felperes címe) I. rendű és - ... jogutódjaként - II.rendű felperes neve (II.rendű felperes címe) II. rendű felpereseknek - az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala Jogi Képviseleti Főosztály (ügyintéző: dr. Kiss Sándor ügyintéző) által képviselt I.rendű alperes neve (I.rendű alperes címe) I. rendű és a dr. Murányi Katalin főtanácsadó által képviselt III.rendű alperes neve (III.rendű alperes címe) II. rendű alperesek ellen személyhez fűződő jogsértés megállapítása iránt indított perében - amely perbe korábban alperesi beavatkozó neve az I-II. rendű alperesek pernyertessége érdekében beavatkozott - a Fejér Megyei Bíróság 2010. október 25. napján kelt 3.P.21.377/2010/10. számú ítélete ellen az I-II. rendű felperesek részéről 11. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés, valamint az I. rendű alperes részéről Pf/2. sorszám alatt, a II. rendű alperes részéről Pf/3. sorszám alatt előterjesztett csatlakozó fellebbezés folytán meghozta a következő

ítéletet:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

A 182.500 (Egyszáznyolcvankettőezer-ötszáz) forint le nem rótt fellebbezési és csatlakozó fellebbezési eljárási illetéket az állam viseli.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás

Az I. rendű felperes házastársát, a II. rendű felperes nagybátyját, ... volt csendőrnnyomozó törzsőrmestert a Budapesti Katonai Bíróság 1959. szeptember 12-én, valamint a Magyar Népköztársaság III.rendű alperes neve Katonai Kollégiumának különtanácsa 1959. november 12-én meghozott ítéletével összbüntetésként halálbüntetésre és teljes vagyonelkobzásra ítélte emberek törvénytelen kivégzése és megkínzása által elkövetett háborús bűntett, valamint fogolyszökés és hatósági közeg elleni erőszak bűntette miatt. A halálbüntetést 1959. november 28-án végrehajtották.

A II. rendű felperesi jogelőd felülvizsgálati indítványa alapján eljáró II. rendű alperes 2006. március 6-án kelt ítéletével az 1959-ben hozott ítéletet ...ra vonatkozó részében hatályon kívül helyezte, és ...t az emberek törvénytelen kivégzése által elkövetett háborús bűntett miatt emelt vád alól felmentette. Az emberek törvénytelen megkínzása által elkövetett, háborús bűntettként értékelt cselekményeket négyrendbeli hivatali hatalommal való visszaélés bűntettének minősítette, és az emiatt, valamint a fogolyszökés bűntette és hatósági közeg elleni erőszak bűntette miatt indított büntetőeljárást megszüntette.

Az I. rendű felperes, valamint a II. rendű felperesi jogelőd keresetükben vagyoni és nem vagyoni káraik megtérítését kérték az alperesektől hozzátartozójuk, ... törvénytelen elítélése miatt. Megállapítani kérték, hogy az I. és II. rendű alperesek azon magatartásukkal, amellyel ...t törvénytelenül bűnösnek mondták ki, őt halálbüntetéssel sújtották, megsértették a néhai jogát az élethez, az emberi méltósághoz, becsülethez és jóhírnévhez; ugyanígy a felperesek jogát is az emberi méltósághoz, a becsülethez és a jóhírnévhez. Az I. rendű felperes 800.000 forint, a II. rendű felperesi jogelőd 600.000 forint nem vagyoni kártérítés megítélését kérte kamatokkal együtt, ezen túlmenően az I. rendű felperes 159.300 forint összegű általános kártérítés, míg a II. rendű felperesi jogelőd 1.083.000 forint vagyoni kártérítés megfizetését kérte. Arra hivatkoztak, hogy hozzátartozójuk elítélése során az alperesek a büntetőjog alapelveivel és a szakmai szabályokkal durván szembehelyezkedtek, e tekintetben a szándékosságuk is megállapítható. A néhaival szembeni jogsértés a felperesekre - mint hozzátartozókra - kihatott, a vádak és az elítélés is széles körben ismertté vált, így az a felperesek megbélyegzését, emberi méltóságuk csökkenését jelentette és jó hírnevük romlásával járt.

Az I. és II. rendű alperesek a kereset elutasítását kérték.

Az I. rendű alperes kifejtette: az 1959-ben született ítéleti döntés ugyan téves volt, de szándékosság vagy felróhatóság az I. rendű alperesnél e tekintetben nem állt fenn. A felperesi kárigény 2006 márciusáig, a felmentő ítélet meghozataláig nyugodott, ezt követően egy év állt a felperesek rendelkezésére a kereset előterjesztésére, azonban ezt a határidőt elmulasztották, ezért követelésük elévült. Álláspontja szerint a felperesek kárpótlási vagy kártalanítási igény előterjesztésére lehettek volna jogosultak.

A II. rendű alperes ugyancsak a kárigény elévülésére hivatkozott. Hangsúlyozta, hogy a felperesek kára hozzátartozójuk elvesztésével, 1959-ben következett be. A 2006-ban hozott felmentő ítélettel a kárigény elévülésének nyugvása megszűnt, és további egy év állt a felperesek rendelkezésére az igényük érvényesítésére, azonban a keresetindítással ezt a határidőt elmulasztották, ezért követelésük elévült. Hivatkozott az 1978. évi 2. törvényerejű rendelet szabályaira, amely szerint az államigazgatási jogkörben okozott kárral és a nem vagyoni kárral kapcsolatos felelősségi szabályok csak akkor alkalmazhatók, ha a károkozó magatartás a törvény - 1977. évi IV. törvény - hatálybalépése után történt. A személyiségi

jogsértés alapján érvényesített kárigény nem helyettesítheti a bírósági jogkörben okozott kár megtérítésének szabályait, így a törvény hatályba lépése után 20 évvel a Ptk.-ba iktatott 84. § (1) bekezdés e) pontja nem lehet a kárfelelősség megállapításának alapja.

Az I-II. rendű felperesek vitatták a kárigény elévülését. Álláspontjuk szerint a felülvizsgálati ítélet meghozataláig az elévülés el sem kezdődött, a felperesek jogfosztott állapota 2006-ig folyamatosan fennállt. A sérelmes határozat jogellenessége a felmentő ítéleti döntéssel vált teljessé, addig az időpontig a jogellenesség - a kártérítés egyik feltétele - hiányzott. Utaltak arra: a nem vagyoni kártérítés a károsodás bekövetkeztekor is a magyar jogrendszer ismert intézménye volt, de a büntetőeljárásról szóló törvény kártalanítási és visszatérítési szabályainak analóg alkalmazása is kárigényük megalapozottságát támasztja alá.

Az elsőfokú bíróság 3.P.20.980/2008/18. számú ítéletével a keresetet elutasította. Ítélete indokolásában kifejtette: a felperesek közvetlen hozzátartozójuk törvénysértő elítélésével és kivégzésével okozati összefüggésben 1959-ben szenvedtek sérelmet. A kártérítési igény ezt követően 2006. március 6-áig nyugodott, ezt követően a felpereseknek egy év állt rendelkezésre követelésük érvényesítésére, azonban a felperesek csak az egyéves póthatáridő letelte után fordultak bírósághoz, ezért követelésük elévült. Nem látott lehetőséget a büntetőeljárásról szóló törvény analóg alkalmazására sem, egyebekben a felperesek az ott meghatározott hat hónapos igényérvényesítési határidőt is elmulasztották.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az I-II. rendű felperesek éltek fellebbezéssel, elsődlegesen annak megváltoztatását és a kereset jogalapjának közbenső ítélettel történő megállapítását; másodlagosan az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését kérve. A fellebbezési tárgyaláson tett nyilatkozatukkal megerősítették: keresetük a személyiségi jogsértés megállapítására is irányult. A kártérítés jogalapjának megállapítására közbenső ítélet hozatalát kérték.

Az I. rendű alperes az elsőfokú bíróság ítélete rendelkező részének helybenhagyását kérte, míg az indokolás módosítását, mivel a keresetet elsődlegesen a büntetőeljárásról szóló törvény szerinti kártalanításként kellett volna elbírálni, másodlagosan a kárpótlási törvény rendelkezései szerint eljárni. Hangsúlyozta: kárigényként a felperesek követelése elévült.

A II. rendű alperes ellenkérelme az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyására irányult. Érvelése szerint a kárigény és a személyhez fűződő jog megsértésének megállapítására vonatkozó igény elévült.

A II. rendű felperesi jogelőd fellebbezési eljárásban történt elhalálozása folytán az eljárás félbeszakadt, majd a leszármazó II. rendű felperes jogutódkénti perbelépésével folytatódott.

A Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.21.021/2009/19. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét a fellebbezési kérelem és ellenkérelem korlátaira való tekintet nélkül hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. A megismételt elsőfokú eljárásra vonatkozó iránymutatása szerint az elsőfokú bíróságnak rögzítenie kell a keresetet, a felperesek álláspontja szerint sérült személyiségi jog pontos tartalmát, annak ténybeli és jogi alapját, különös tekintettel arra, hogy a személyiségi jogsértés objektív alapú jogkövetkezményei, így a jogsértés megállapítása, kivételt jelentenek az elévülés általános szabálya alól, igényét a jogosult időbeli korlátozás nélkül érvényesítheti.

A megismételt eljárásban az I-II. rendű felperesek megállapítani kérték, hogy az alperesek az 1959-ben hozott törvénysértő ítéleteikkel, azáltal, hogy ...t emberek törvénytelen megkínzása és kivégzése által elkövetett háborús bűntettben és más cselekményekben törvénysértően bűnösnek mondták ki, megsértették az I-II. rendű felperesek és a II. rendű felperesi jogelőd kegyeleti jogait. Annak megállapítását is kérték, hogy a törvénysértő elítélésekkel megsértették az I. rendű felperes, valamint a II. rendű felperesi jogelőd becsülethez, emberi méltósághoz, jóhírnévhez és a teljes családi élethez fűződő személyiségi jogait. A jogsértések miatt - az I-II. rendű alperesek egyetemleges marasztalásával - vagyoni és nem vagyoni káraik megtérítését kérték. Az I. rendű felperes tartást pótló vagyoni kártérítésként, általános kártérítés formájában 159.300 forintra, míg nem vagyoni kártérítésként 800.000 forintra tartott igényt. A II. rendű felperes a jogelődjét ért vagyoni kár miatt - a vagyonelkobzás alá eső ingatlanhányad visszavásárlásából adódó összeg - 1.083.000 forint, míg nem vagyoni kártérítésként 600.000 forint megfizetését kérte.

Az I-II. rendű alperesek mind a jogalap, mind az összegszerűség tekintetében megalapozatlannak találták a keresetet, és annak elutasítását kérték.

Az I. rendű alperes hivatkozása szerint az ítéletek utólagos törvénytelenné minősítése nem jelenti az elsőfokú bíróság felróható eljárását, a totalitárius államban ítélkező bírákon nem kérhető számon a jogállamiság igazságszolgáltatási normája. Érvelése szerint a felperesek a kárpótlási törvények alapján kérhettek volna elégtételt, ezt meghaladóan polgári jogi igényt nem érvényesíthetnek. Hangsúlyozta: a személyiségi jogok szabályozása a Ptk.-ban későbbi keletű, a kárigény ezen túlmenően el is évült.

A II. rendű alperes a személyiségi jog megsértésére alapított igényérvényesítést a Ptk. és a megelőző szabályozás tartalmi kontinuitása miatt nem tartotta kizártnak. Álláspontja szerint azonban a kegyeleti jog megsértésének megállapítására nem kerülhet sor, mert ez a jogsértés csak a meghalt személy emlékével kapcsolatban valósítható meg. A sérelmezett döntés ...t életében sújtotta büntetéssel, a kivégzést követően emlékének megsértésére alkalmas magatartást a II. rendű alperes nem valósított meg. Az I-II. rendű felperesek saját jogú igényérvényesítésével kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a megsértett személy hozzátartozóira a Ptk. szerinti jogvédelem nem terjedhet ki, ha mégis, csak a legszűkebb körben,

legfeljebb az özvegy vonatkozásában alkalmazható. A kárigény elévülésére az I. rendű alperes által előadottakkal megegyező okok miatt hivatkozott. Arra az esetre, ha az elévülés nem volna megállapítható, a kárigény jogalapját teljes egészében vitatta, előadta, hogy az I. rendű felperes tartást pótló és a ház körüli munkák költségével kapcsolatos igénye nem tapad szorosan a személyiségi jogsértéshez, így okozati összefüggés hiányában nem lehet alapos, míg a II. rendű felperesi jogelőd vagyonekborzással kapcsolatos igénye a büntetőeljárás szabályai szerint érvényesíthető. A nem vagyoni kárigényt a jogsértő magatartásnak a jogintézményt bevezető Ptk. novella hatálybalépését megelőző megvalósulására figyelemmel elutasítani kérte. Nem várt marasztalása esetére a kárpótlási törvények alapján esetleg felvett juttatások beszámítását indítványozta, míg az igényérvényesítés, ennek következtében a kárenyhítési kötelezettség elmulasztásának szankciójaként kérte beszámítás alkalmazását.

Az I-II. rendű felperesek hangsúlyozták: egyediesített és konkretizált kártérítési igényük az állam kárpótlási intézkedéseitől független, azzal szemben beszámításnak nincs helye. A kegyeleti jogsértés alperesek szerinti leszűkített értelmezését nem fogadták el, mert a törvénysértő halálos ítélet, annak közhírré tétele eredményezte a felperesi hozzátartozók kegyeleti jogának máig folytatódó megsértését, így az alperesek nem hivatkozhatnak arra, hogy a kivégzés óta nem ők, hanem mások gyalázkodnak a felperesek rovására. A ... testvére hozzávetőleg azonos súlyú sérelmet volt kénytelen elszenvedni, mint az özvegye. Kárigényüket a már korábban kifejtett érvelésük alapján határidőben érkezettnek kérték tekinteni.

Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy az I. és II. rendű alperesek (jogelődek) a néhai ...ra ..., illetve ügyszám alatt kiszabott halálos ítéleteikkel és azok indokolásával megsértették a I-II. rendű felperesek, valamint a II. rendű felperesi jogelőd, néhai ... kegyeleti jogát, továbbá az I. rendű felperesnek és a II. rendű felperes jogelődjének a becsülethez, jóhírnévhez és a teljes családi élethez való személyhez fűződő jogát. Az ezt meghaladó keresetet elutasította azzal, hogy a peres felek saját költségeiket maguk viselik. Kötelezte az I. rendű felperest 57.558 forint, míg a II. rendű felperest 100.980 forint kereseti illeték felhívásra, az állam javára történő megfizetésére.

Az elsőfokú bíróság ítélete indokolásában kifejtette: a perben előterjesztett felperesi igényeknek 1959-ben is volt anyagi jogi alapjuk. A személyiség védelmével és a kártérítéssel kapcsolatos szabályok „nagy vonalakban, tartalmilag” nem különböztek a Ptk. jelenleg hatályos rendelkezéseitől. Rámutatott, hogy a korabeli büntető bíróságok ítélkezése nem tekinthető jogszerűnek, mert az akkor hatályos törvényt megszegve, halált érdemlő háborús bűntettnek nyilvánították a hivatásos szolgálatban lévő, parancsot teljesítő csendőr fegyverhasználatát. Nézete szerint nélkülözi az okszerű bírói mérlegelés általános ismert és elfogadott jellemzőit a kényszervallatás háborús bűntettként való értékelése is.

Az Ptk. 85. § (3) bekezdésében foglaltak alapján utalt arra: a kegyeleti jog alanya a rokonsági foktól függetlenül bármely hozzátartozó lehet, így a felperesek, illetve a

felperesi jogelőd perlési legitimitása nem vitatható. Álláspontja szerint a törvénysértő halálos ítélet utóhatásáért az felel, aki magáért az elítéltetésért. Ily módon a kegyeleti jog megsértésével kapcsolatos kereseti kérelmet az elsőfokú bíróság alaposnak találta, ugyanígy az I-II. rendű felperesek személyhez fűződő jogának megsértésére alapított kérelmet is. Kifejtette: ha a bíróság az ügyfél személyiségi jogát megsérti, majd elveszi az életét, azzal a családi élet integritásából fakadóan a hozzátartozókat is sértheti és nincs olyan szabály, amely a sértetti kör határait megszabná. Az I-II. rendű felperesek saját személyiségük sérelmére alapított igényét - a II. rendű felperes személyes előadására is figyelemmel - az elsőfokú bíróság megalapozottnak találta, kárigényüket azonban, annak elévülése miatt, nem látta teljesíthetőnek. Kifejtette: a felperesek kára 1959-ben, hozzátartozójuk törvénysértő elítélésével és kivégzésével következett be, ezen az sem változtat, hogy a jogellenességet a felülvizsgálati bíróság csak 2006-ban mondta ki. A kárigény 2006. március 6-áig, a felmentő ítélet meghozataláig nyugodott, azt követően egy év állt a felperesek rendelkezésére, hogy igényüket érvényesítsék, ezt a határidőt azonban elmulasztották.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az elutasító rendelkezés tekintetében az I-II. rendű felperesek éltek fellebbezéssel, és annak megváltoztatásával az I-II. rendű alperesek kártérítésre fizetésre kötelezését, másodlagosan az elsőfokú bíróság ítéletének e vonatkozásban történő hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérték. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a felperesek kárigényét tévesen tekintette elkésztettnek. Azzal érveltek, hogy az 1959-ben hozott bírósági határozatok jogellenessége a III. rendű alperes neve felülvizsgálati döntésével vált jogi tényné, ezért a kárért való felelősség kezdő időpontja sem lehet korábbi. Kárigényüket az ily módon 2006-ban kezdődő öt éves elévülési időn belül terjesztették elő, így azt az elsőfokú bíróságnak érdemben kellett volna elbírálnia.

A nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatos előadásuk szerint a károkozó magatartás nem vált befejezetté a törvénysértő ítélet végrehajtásával, ugyanis az I-II. rendű felperesek életének elnehezedése a jogsértő elítélés miatt jelenleg is tart, ennek alátámasztására bizonyítékokat csatoltak. Utaltak arra: nincsenek abban a helyzetben, hogy minden jogsértő sajtóközlemény miatt eljárást indítsanak, el kell szenvedniük hozzátartozójuk emlékének sorozatos megsértését. Az alperesek károkozó magatartása 2006-ig sem jogilag, sem történetileg nem fejeződött be, átnyúlt a nem vagyoni kárt újra bevezető törvényi rendelkezések hatályossági idejébe, és folyamatos volt a később kárként manifesztálódó sérelmek elszenvedése is. Érvelésük szerint ezért mind a károkozás, mind a kár bekövetkezte tekintetében a 2006. március 6-i időpontból kell kiindulni és a jogkövetkezmények tekintetében is az ekkor hatályos jogot kell alkalmazni.

Amennyiben a bíróság nem tartja alkalmazhatónak a Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontjában foglaltakat, igényüket a Ptk. általános kártérítési szabályára, az együttes károkozásról, az alkalmazotti felelősségről szóló rendelkezésekre, a bírósági jogkörben okozott kárért való felelősség szabályaira, míg az I. rendű felperes

általános kára tekintetében az erre vonatkozó rendelkezésekre alapították. A csatolt jövedelemigazolások alapján teljes személyes költségmentesség engedélyezését kérték. Előadták, hogy az I. rendű felperes betegsége miatt háztartási és orvosi segítséget kénytelen igénybe venni, rendszeres gyógyszerkiadásai vannak, lakása költségeit maga viseli.

Az I. rendű alperes csatlakozó fellebbezésében a kereset teljes elutasítását kérte. Érvelése szerint a személyiségi jogok védelmére vonatkozó jelenleg hatályos szabályok nem gyökereznek az 1949-ben alkotott Alkotmány szövegében, ezt az elsőfokú bíróság ítéletében helytelenül állapította meg. Hivatkozása szerint a károsodás bekövetkeztének idején a Ptk. még nem tartalmazta a személyhez fűződő jogokra vonatkozó szabályozást, ezért a felperesek - amennyiben károsodásuk a Ptk. hatályba lépése után történt - bírósági jogkörben okozott kár megtérítése alapján érvényesíthettek volna igényt. Változatlanul a kárigény elévülését állította és arra hivatkozott, hogy a 2006-ban hozott felmentő ítéletben foglaltakból nem következik, hogy az alapügyben eljáró bíró vétkes magatartást tanúsított.

A II. rendű alperes csatlakozó fellebbezésében a jogsértés megállapítása tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását, és a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint kegyeleti jog megsértésének megállapítása kizárt, mert a II. rendű alperes ... halálát követően semmiféle jogsértő intézkedést nem tett. Utalt arra: a kegyeleti jog megsértése tekintetében a felperesek legfeljebb arra hivatkozhatnak, hogy hozzátartozójukkal kapcsolatos kegyeleti jogaikat nem gyakorolhatták, így nem gondoskodhattak illő eltemetetéséről, ezek azonban olyan körülmények, amelyeket az elsőfokú bíróság a személyhez fűződő jog megsértése körében értékelte. Egyebekben a kegyeleti jog megsértése tárgyában legfeljebb az I. rendű felperes és a II. rendű felperesi jogelőd érvényesíthetne igényt, az események idején gyermekkorú II. rendű felperes nem.

A felperesek személyhez fűződő jogának megsértésére alapított igénnyel kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a ... sérelmére megvalósult cselekmény a hozzátartozókra nem, vagy csak szűk körben terjedhet ki. A jóhírnév, a becsület védelme nem értelmezhető úgy, hogy a hozzátartozót ért sérelem, méltánytalanság, a hozzátartozókra is kihat, különös tekintettel arra, hogy a sérelmes ítélet a hozzátartozókra megállapítást nem tartalmazott. Amennyiben a felpereseket sérelem érte, azt nem a II. rendű alperes, hanem kívülálló harmadik személyek követhették el azáltal, hogy a felperesek becsületét megsértették. Érvelésük szerint hozzátartozóként legfeljebb a házastárs érvényesíthetne igényt, a testvér, illetve unokahúg nem.

A II. rendű alperes fellebbezési ellenkérelme az I-II. rendű felperesek fellebbezése által érintett körben az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyására irányult. Fenntartott álláspontja szerint a jogellenesség, a károkozó cselekmény nem 2006-ban, hanem az 1959. évi elítélések kapcsán következett be, ezek a határozatok attól függetlenül jogsértők voltak, hogy jogsértő jellegük megállapítására mikor került sor.

A felperesek a jogsértő elítélés, majd annak végrehajtásától kezdődően voltak az általuk sérelmezett helyzetben. Végképp nem vehető a II. rendű alperes terhére figyelembe az, hogy 2006. után egyes sajtótermékekben milyen tartalmú írások jelentek meg. A kárigény tekintetében változatlanul annak elévülésére hivatkozott. Arra az esetre, ha a bíróság az elévülést nem állapítaná meg, a nem vagyoni kártérítés elutasítását kérte, mivel az arra vonatkozó szabályozás csak az 1977. évi módosítással került a Ptk.-ba, azzal, hogy a nem vagyoni kárral kapcsolatos szabályok csak akkor alkalmazhatók, ha a károkozó magatartás a törvény hatályba lépése után történt, a felperesek által hivatkozott károkozó magatartás pedig korábbi keletű.

Az egyéb károk tekintetében fenntartotta, hogy csak a személyhez fűződő jogsértéshez közvetlenül tapadó károk érvényesíthetők, a felperesek által megjelölt vagyoni kárigények ilyenek nem tekinthetők, azok a személyiségi jogsérelemmel okozati összefüggésben nem állnak.

Az I. és II. rendű felperesek fellebbezése, valamint az I. és II. rendű alperesek csatlakozó fellebbezése nem megalapozott.

Az elsőfokú bíróság a tényállást az érdemi döntéshez szükséges mértékben feltárta, a Fővárosi Ítéltábla arra alapított jogi következtetéseivel is egyetértett.

Az I. és II. rendű felperesek személyhez fűződő jogaik sérelmét hozzátartozójuk 1959-ben történt törvénysértő halálra ítélésére - mint jogsértő alperesi magatartásra - alapították. Hivatkozásuk szerint az I-II. rendű alperesek eljárása mind saját, mind hozzátartozójuk emlékéhez fűződő személyiségi jogaikat - utóbbi esetben a felperesek kegyeleti jogát - sérti. Személyiségi jogi sérelmeiket a Ptk. jelenleg hatályos szabályozására hivatkozva adták elő, jogi álláspontjuk szerint ugyanis az alperesi jogsértés teljessé, az alperesi magatartás jogellenessége befejezetté, a II. rendű alperes 2006-ban hozott felmentő ítélete által vált. Az elsőfokú bíróság - ítélete indokolása szerint - nem fogadta el ezt az érvelést, hanem a korabeli jogszabályi környezet - így a Magyar Magánjogi Törvényjavaslat - hasonló tartalmú normáira mint előzményekre figyelemmel, a jelenleg hatályos Ptk. szabályozása szerint állapította meg a személyiségi jogsértést.

Az elsőfokú bíróság helyesen utalt arra, hogy a Ptk. hatálybalépését megelőzően a Magyar Magánjogi Törvényjavaslat szerinti ítélkezési gyakorlat is biztosította a személyiség jogi védelmét. A személyhez fűződő jogok már az 1960. május 1-jén hatályba lépett Ptk. 81. § (1) bekezdés szerint a törvény védelme alatt állnak.

Az 1977. évi IV. törvény - mely a személyiségi jogvédelemmel kapcsolatos, lényegében jelenleg is hatályos jogi szabályozást bevezette - hatályba lépéséről rendelkező 1978. évi 2. törvényerejű rendelet 9. §-a - fő szabályként - a hatálybalépés előtt keletkezett jogviszonyból eredő és jogerős határozattal még el nem bírált jogokra és kötelezettségekre az új szabályokat rendelte alkalmazni. Ezért nem volt akadálya a jelenleg hatályos Ptk. alkalmazásának.

Tény, hogy a felperesek személyiségi joga a hozzátartozójukra törvénysértően kiszabott halálbüntetés következtében sérült. Tekintve, hogy a jogsértés büntetőeljárás keretei között, jogilag szabályozott eljárásban történt, önmagában a cselekmény téves bírói minősítése nem eredményezné az elítélés jogsértő jellegének megállapítását, mert maguk az eljárási szabályok, az azokban foglalt jogorvoslati lehetőségek adnak garanciát a téves, jogszabályoknak meg nem felelő döntések felülbírálatára, ezért önmagában a téves bírói döntés - általában - nem ad alapot az eljárás alá vont személy és hozzátartozói személyiségi joga megsértésének a megállapítására.

Abban az esetben azonban, ha az elítélésre egy adott, felismerhető célnak megfelelően csoportosított tényállási elemek alapján, egy adott koncepciónak megfelelően kerül sor, akkor az ítélet nyilvánvalóan téves és koncepciózus jogalkalmazási tevékenység eredménye. Ilyen esetben nem egyszerűen az eljárási bíróságok eltérő jogi álláspontját, hanem szándékoltan téves, koncepciózus jogalkalmazó tevékenységét kell minősíteni. A II. rendű alperes 2006-ban hozott felmentő ítélete indoklásából kitűnően az 1959-ben történt elítélés alapjául koncepciózus elemeket is tartalmazó, a korabeli hatályos törvényekből sem levezethető bírói megállapítások szolgáltak, ennél fogva, ha azzal okozati összefüggésben mások személyiségi joga sérült, a törvénysértő elítélés személyiségi jogot sértő jellege egyidejűleg megállapítható.

Nem kétséges, hogy a közeli hozzátartozó törvénysértő elítélése sérti a hozzátartozók és az elítélt személyiségi jogait is. Utóbbi a felmentő ítélet hozatalát követően - a halálbüntetés végrehajtására tekintettel - nem érvényesítheti a törvénysértő elítéléshez fűződő jogorvoslati igényét. Helyesen hivatkozott arra a II. rendű alperes, hogy a jogintézmény jellegéből fakadó sajátosságok miatt a kegyeleti jogok sérelmét az elhunyt hozzátartozó halálát követően megvalósuló jogsértő magatartások eredményezhetik. Az adott helyzet sajátosságai miatt - a kiszabott és végrehajtott halálbüntetésre tekintettel - néhai ... személyiségi joga megsértésével kapcsolatos igényeket hozzátartozói, az I. és II. rendű felperesek érvényesíthetik. Nem vitatható, hogy törvénysértő, az élet elvételét eredményező ítélet, az elítélt élethez való személyiségi jogát és - indokaira tekintettel - a becsületét is sérti, a jogsérelemért azonban - a büntetés természetéből fakadóan - csak a hozzátartozók igényelhetnek jogorvoslatot a törvény által biztosított keretek között. Ezt a gondolatmenetet támasztja alá a III. rendű alperes neve elvi határozatban is közzétett érvelése (EBH2004. 1022), mely szerint a személyiségi jogi pert az annak során elhalálozó felperes hozzátartozója jogutódként perbelépve folytathatja. Ebben az esetben is a jogutód hozzátartozó, jogelődje személyiségi jogi sérelmét saját kegyeleti jogának megsértéseként érvényesítheti, mert igényérvényesítésében a halott emlékének megóvására irányuló személyes joga is kifejeződik. A Fővárosi Ítéltábla ezt az érvelést követve megállapíthatónak találta az I-II. rendű felpereseket hozzátartozójuk törvénytelen elítélése következtében ért kegyeleti jogsértést, az elsőfokú bíróság ítéleti rendelkezése szerint.

A II. rendű alperes kegyeleti jog sérelmével kapcsolatban kifejtett érvelését illetően a Fővárosi Ítéltábla hangsúlyozza: a törvénysértő, koncepcionális elítélés, az abban kifejeződő joghátrány a személyiség teljességét, mindenirányú kifejeződését sértette. A felperesi hozzátartozóval szemben kiszabott halálbüntetés a legsúlyosabb, visszafordíthatatlan joghátrány alkalmazását, az élet elvételét jelentette, ekként - hozzátartozójuk elvesztése folytán - a felperesek személyiségi jogait is sértette. A 2006-ban hozott felülvizsgálati döntés a felperesi hozzátartozó cselekményét vizsgálva, a büntetőeljárás keretei között, a büntetőeljárás alá vont személyre vonatkozó megállapításokat tett. A személyhez fűződő jogok védelme ehhez képest a sérelmet szenvedett és a jogsértő közötti polgári viszony elbírálására ad lehetőséget, az adott esetben a jogosult számára a pozitív tartalmú megállapítás lehetőségét adja a jogsértő büntetőjogi elítélésből a személyiségre háruló sérelmek miatt. A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint ezért a felmentő ítélet önmagában nem elégséges a személyiség sérelmének orvoslására, a felperesek megalapozottan tartottak igényt a jogsértés megvalósulásának pozitív tartalmú megállapítására. Hasonló okokból nem lehet akadálya a kereset teljesítésének a felperesek esetleges kárpótlási igényérvényesítése sem, tekintve, hogy a kárpótlás ugyancsak speciális - törvényben meghatározott - szempontok szerinti korlátozott jogorvoslati lehetőséget ad, nem érinti az elszenvedett sérelmek azon körét, melyekkel kapcsolatban a felperesek a jogsértés megállapítását kérték.

Az előzőekben kifejtettek szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg a személyhez fűződő jogok sérelmét. Rámutat ugyanakkor a Fővárosi Ítéltábla: minden további - akár a médián keresztül, akár a személyes környezetben megvalósuló - jogsérelem a közvetlen jogsértővel szemben érvényesíthető, az nem hárítható át az alperesekre.

Megalapozottnak találta a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét az I-II. rendű felperesek kárigényét illetően is: az elsőfokú bíróság helyesen következtetett a vagyoni kárigény elévülésére. A Fővárosi Ítéltábla ehhez kapcsolódóan arra utal, hogy a kereset alapját képző történéseket egységesen kellett megítélni: a károsodás a felperesi hozzátartozó elítélésével, 1959-ben bekövetkezett, ebben az időpontban - az alperesek helyes hivatkozása szerint - az elévülés is elkezdődött. Ebben a folyamatban a 2006-ban hozott felmentő ítélet legfeljebb az elévülés nyugvásának - az igényérvényesítési akadálynak - megszűnését jelentheti, semmiképpen sem a felperesek hivatkozása szerint „kifejezetté váló” jogellenesség bekövetkezését. Az elévülési idő nyugvására okot adó körülmény - a felperesek javára figyelembe vehető, menthető ok az igényérvényesítési késedelemben - a 2006. évi felmentő ítélet következtében megszűnt, innentől kezdve a felperesek számára 1 év állt rendelkezésre a kárigény előterjesztésére.

Tény, hogy a felperesek a még rendelkezésre álló igényérvényesítési határidőt elmulasztották ezért a vagyoni kártérítés elévülése tekintetében helyesen foglalt állást az elsőfokú bíróság, az elévült követelés bírósági úton nem érvényesíthető (Ptk. 204. § (3) bekezdés).

A nem vagyoni kártérítés megítélése azonban a vagyoni kárigényekétől eltér: nem vitatva, hogy a nem vagyoni kártérítés intézménye az 1977. évi Ptk. novellát megelőzően is ismert volt a magyar jogrendszerben, a felperesek nem vagyoni kárigényének elbírálásakor arra kellett figyelemmel lenni, hogy a káresemény, melyhez kapcsolódóan a felperesek nem vagyoni kárigényüket előterjesztették, a Ptk. nem vagyoni kártérítést bevezető módosítását megelőzően, 1959-ben történt. Az 1978. évi 2. számú törvényerejű rendelet 9. §-a - ha a törvényerejű rendelet másként nem rendelkezik - a 1977. évi IV. törvény hatálybalépése előtt keletkezett és el nem bírált jogokra és kötelezettségekre is alkalmazni rendelte a törvény rendelkezéseit. A törvényerejű rendelet 14. §-a értelmében a nem vagyoni kártérítéssel és az államigazgatási jogkörben okozott kárral kapcsolatos felelősségi szabályokat csak akkor lehet alkalmazni, ha a károkozó magatartás az 1977. évi IV. törvény hatálybalépése után történt. Figyelemmel a Ptk.-t hatályba léptető 1960. évi 11. törvényerejű rendelet 5. § (1) bekezdésére, amely szerint a Ptk. rendelkezései a hatálybalépése előtti bírói gyakorlatban kialakult jogelvek szerint nem értelmezhetők, azt kell megállapítani, hogy ha keletkezett is a felpereseknek nem vagyoni jellegű sérelme hozzátartozójuk törvénysértő elítélése miatt 1959-ben, azzal kapcsolatos nem vagyoni kárigényt nem érvényesíthetnek.

Az előzőekben kifejtettek alapján a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság érdemben helyes ítéletét az előzőekben írt indokolásbeli kiegészítésekkel a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

Az I-II. rendű felperesek fellebbezése, valamint az I-II. rendű alperesek csatlakozó fellebbezése nem vezetett eredményre. A felperesek pervesztessége a kártérítéssel kapcsolatos fellebbezésükre figyelemmel jelentősebb arányú volt, azonban a II. rendű alperesek költséget nem igényelt, míg az I. rendű alperes a képvisellel kapcsolatban felmerült költségeit nem igazolta, ezért a Fővárosi Ítéltábla mellőzte az I-II. rendű felperesek perköltség fizetésére kötelezését. Az Itv. 46. § és 39. § (3) bekezdés c) pontja szerint meghatározott fellebbezési és csatlakozó fellebbezési eljárási illetéket a felperesek költségmentességére, valamint az alperesek illetékmentességére figyelemmel a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján az állam viseli.

Budapest, 2011. április 15.

Dr. Sággy Mária s.k.
a tanács elnöke

Dr. Varga Edit s.k.
előadó bíró

Dr. Kincses Attila s.k.
bíró